

quens, Christus donum infallibilitatis illis non impremit. Ratio est, quia cui non competit minus, quod majori includitur illi nec competit magis, quod minus includit. » Respondeo: Cavillatoris colligit Gerhardus, immo crimen falsi commitit, dum affingit Bellarmino illam propositionem: « *Donum infallibilitatis, quod aliquis non possit unquam veram fidem amittere, est aliquid amplius, quam donum perseverantiae.* » Sed haec propositio quadam priora duo verba non est Bellarmi, sed Gerhardi. Nam illud, « *unum* prius privilegium, quod Bellarm. ait esse amplius dono perseverantiae, est, numquam veram fidem amittere, non vero donum infallibilitatis in de cendis fidei controversiis, ut fraudulenter fingit Gerhardus. Posset enim absolute Christus alieni conferri donum infallibilis iudicium in controversiis fidei, cui tamen neutrino ex dubiis illis privilegiis (scilicet 1, *numquam amittendi fidem*. 2, *perseverandi in fide usque ad finem*) detur. Unde patet luculentia deceptio Gerhardi.

XIV. — Ibid. th. 48, sic colligit: « Si (juxta Bellarm.) converti a peccati non convenit hominibus, nisi quatenus privatae personae sunt; utique etiam non convenit Petro, nisi quatenus fuit privata persona; ac proinde fuit donum personale. Ergo Christus Petrum ut personam privatam hic alloquitur, ac per consequens, nihil in his verbis continetur, quod ad successores Petri Romanos Pontifices pertinet. Prius totidem verbis agnoscat Bellarmius: Ergo et agnoscat posterius». Resp.: Neutiquam agnoscat, quia sequitur est Gerhardus, hoc est, de more languida, frivola, aut potius nulla. Evidens est, Christum Petro tunc duo dona contulisse; alterum personale, conversionis scilicet a peccato negationis; alterum, pro bono Ecclesie, commune: Hæc poterunt sine dubio et conjungi quoad fidem, et separari; sed utrum factum sit, non liquet. Interim certum est, unum non necessario dependere ab altero. Posterior autem ad heredes transmitti, constat ex traditione Ecclesie, et ipso fine ob quem concessum est; de priori non item. Ergo male illud « fortasse » in priori trahitur etiam ad posterius.

Ad CAPUT XIV.

A capite 8. usque hue, Bellarminus hæretorum objections contra infallibilitatem

Romani Pontificis refutavit. E contra Gerhardus disp. 7. thes. 43, usque ad 49. una cum suis symmystis multiplices eis errores impingit. 1. Opponit Honorium Papam. Sed ad hoc jam responsum supra ad cap. 6. 2. Objicit Nicolaum I. Sed hic heresim non admisit; tum quia trium personarum in Baptismo pronuntiationem non definit ex cathedra; tum quia ut privatus Doctor non ille pertinaciter tuitus est. 3. Objicit Innocentium III. Verum hic erravit, opinando Christum nullis verbis consecrare. Porro Gerhardus ridiculus est, cum putat hunc « errorem non debere communiter refelli, eo quod sit Papæ » ut privatus Doctor; ut sic enim non est infallibilis. Quidni ergo refutetur? Similiter imperiter Joannem XXII. contendit admisisse heresim (dum opinatus est, animas sanctorum, non esse beatas ante diem iudicii); eo « quod Innocentius III. multo ante Joannem XXII, oppositum disertis verbis docuerit in cap. Apostolic. Extra de Presb. non bapt. » At non definitivit hac de re quisquam Pontificum ante Benedictum XII Joannis successorum. Quodam Joannem XXIII vero, ut hic censeretur hæreticus, non satis est fuisse accusatum, sed convictionem et damnatum. Verum etsi et hoc factum fuisset, nil inde contra nos; non enim fuit verus et indubitatus Pontifex. Post ejus vero discessum Constantiense concilium mansit etiam sine capite dubio; qui ante depositionem salem habebat titulum coloratum.

Innocentii VIII. dispensationem cum Norwegis sine vine celebrandi sacrificium, mirum est Gerhardum objicere, cum ex Bellarmi recognitione, ejusque defensione apud Gretserum scire potuerit et debuerit, fabulis simpliciter annumerandam esse illum Volaterrani sententiam; cum apud omnes alias, et etiam in Archivio Romano rei tam insolentis nec leve vestigium extet. Vide recognitio num. 32. Quod th. 49. et 50. de Canonizatione Sanctorum movet, uti et de Honori damnatione per Adrianum in duabus thes. seqq. discutitur tomo 2. Th. 53. « Liberum publice errasse, » inquit Gerhardus, « negari nequit, quia a Papali sede per Ecclesiam fuit dejectus, ut fatetur Bellarminus. Ergo fuit hæreticus. » Resp.: Nego sequel. Fecit enim aliquid exterius, ex quo poterat probabiliter presumi lapsus etiam interius: at præsumptionem hanc non bene esse elisam a Bellarmino, debebat Gerhardus ostendere.

Disp. 8. th. 1. arguit Gerhardus Bellarminum: « quod frigide et oscitante Papa rum errores excusat ». Carpit vero th. 2. quod « in plurimis ibid. relatis elevet antiquorum Scriptorum fidem. » Resp.: Facit id ob rationes gravissimas, et ideo bene; etiam Lutherani et Calvinista quilibet SS. Patrum et gravissimorum Scriptorum testimonia, ex mero affectu pravo in Papam, pro libitu et elevant et rejiciunt, et ideo male.

Th. 3. et 4. at: « Si fidem auctorum elevere non potest (Bellarminus) respondet: illos qui errasse memorantur, non fuisse veros Pontifices ». Ac deinceps sciscitur: « Quomodo privatus homo potest certo agnoscere, quis sit verus et legitimus Pontifex, quando tempore schismatis plures de Papali dignitate vicem discentip, et ipsi Pontifices in hoc discernendo errare possint, ut de facto errarunt Stephanus et Sergius? » Respondeo: Omnes fideles sunt certi, omnes illos esse veros Pontifices, quos major pars Ecclesie ut legitimos acceptavat, nec apparebat ullum schisma in electione intervenisse. Si secum confignat, certum itidem est, tales Pontifices esse dubios, etiam si aliqui præalis videantur habuisse jus probabilitus, ut configit in Urbano VI. et qui eum secuti sunt usque ad Joannem XXIII.

Th. 5. ait Gerhardus: « Si negare nequit veros et indubitatos Pontifices fuisse, quorum errores sunt in propatulo, respondet, ipsos errasse in questionibus facti. Ut de S. Gregorio dicit, dum hic concessit quibusdam presbyteris, ut, absente Episcopo, possint confirmare. At inquit Gerhardus, a de ministro Confirmationis est questio fidei, non facti: « unde Adrianus VI hinc collegit, Gregorium Papam in hoc errasse. Sed hac ratione iterum sequitur, Pontificem errare posse, quia Adrianus ille aque fuit Pontifex ac Gregorius ». Resp.: 1. Questio fidei est, an Presbyter possit ex delegatione Papæ esse minister extraordinarius Confirmationis? Et hanc non determinavit S. Gregorius. Questio facti est, an S. Gregorius bene vel male fecerit, delegando id munus ex causa honesta aliquibus Presbyteris? Et respondetur: Etsi a parte rei id fuisset illicitum, si tamen inculpare et probabilitate ipse opinatus id licitum esse, sic juxta hanc opinionem operatus fuisset, non errasset certe in definiendo, cum nihil ibi intenderet definire. Quemadmodum si Papa dispensat in matrimonio ratio, non propterea definit, Papam posse

confundit Gerhardus th. 16, « Vel eo confundit Bellarm. quod Pontifex exemplo tantum erraverit, non autem doctrina. Si Marcellinum, Liberium, Vigilium, Gregorium M., Stephanum IV., et Sergium III., eximit ab heresi Bellarminus. At huic exceptioni merito opponimus illud Gratiani c. testes 2. quest. 7. Quod par sit, in se a fide exorbitare et alios exemplum vel verbo a fide dejicere. » Resp.: Nimirum absurdum est quod hic contentit Gerhardus, paris malitia esse, negare

fidei exterius vi tormentorum coactum, et sponte liberrima tenere interius et docere exterius haeresim. Gratianus simus dubio intelligentia est in casu, quo quis sine ulla coactione et metu extrinsecus illato, scandalizat alios ut a fide deficiant. Plus nec fidates, nec naturalis ratio exigit, aut admittit.

Th. 21. ait: « Si negare non potest, Pontifices etiam in rebus fidei errasse, eo confugit: quod ita licenter sentire, cum nondum fuerit aliquid certi ab Ecclesia definitum. Ita excusatur Nicolaus I, Joannes XXII. Atqui Ecclesia definitio non facit aliquid dogma esse haeticum, sed tantum declarat. » Resp.: Sic quidem est. Sed tamen quoties absque hac declaratione homini non est sufficienter propositum, quod talis articulus revera sit errorne, non potest esse pertinacia, et consequenter nec haeresis. Vix unquam, aut numquam fuit illa haeresis respectu Deimmediate revelans: omnis autem haeresis (saltum ordinari) oritur ex eo, quod quis nolit suum iudicium de rebus fidei postponere auctoritati Ecclesie proponentis.

Th. 23. inquit: « Vel eo confugit Bellarm.: Quod Pontifices ex ignorantia erraverint, ut S. Zephyrinus etc. Subdit th. 24. Quod si ergo tot ad tam variis modo Pontifices errare, videlicet circa personam, facto externo, ob metum mortis, ut homo privatus, ut doctor particularis, exemplo, opinione suam obliter exponendo etc. quis me certum reddet, Pontificem in rebus fidei ex Cathedra pronuntiantem errare non posse? Equis non videt varia illa effugia eo tantum fine urgute et astute excogitate esse, ut Paparum erroribus in oculos et manus incurrentibus color aliquis obduci possit? » Sed quero ego vicissim: Quis nisi odio Rom. Pontificis exceccatus, non videt, miseros illos cavillatores non posse vel unicum producere exemplum, quo manifesta fiat vel unius Papae haeresis formalis, aut decisio haeretica? ac proinde cum justissimas illas excusationes, quibus ab ea labore Pontifices omnes vindicat Bellarminus, nullis sufficientibus argumentis Gerhardus elidere posset, maluisse tamen ista modo declamatoriò hic introducere, apud imperitum vulgus plausum, apud doctos sibilum meritum.

Ad CAPUT XV.

Hoc cap. Bellarminus questionem proponit et querit 1. An Papa habeat veram po-

testatem in omnes fideles, in spiritualibus, ut habent reges in temporalibus, ita ut si-ut illi possunt condere leges civiles, et punire transgressores penitus temporalibus: ita Pontifex possit condere leges ecclesiasticas vere obligantes in conscientia, et possit transgressores punire, saltem spiritualibus penitus etc. Amesius: « Contendit igitur hoc in loco Bellarm. verum esse id, quod ante lib. III. cap. 19. pudebat eum fateri: Papam scilicet in Ecclesia regnare ». Resp.: Amesius inepit logomachiam ventilar, planum erit insipienti verba Bellarmi in utroque loco.

II.—Bellarm.: Queritur de legibus justis, nam injuste leges non sunt proprie leges. Nam leges injuste ratione materie non obligant, neque debent ullo modo servari; quamvis illae que sunt injuste ex parte finis, vel auctoris, vel forme, seu modi, servandae sint, quando sequeatur scandalum si non servarentur. Amesius: « Verba dat Bellarminus. Nam ante cap. 3. docebat: » Non esse fidelium judicare, an Papa erret neene: « Et cap. 5. » Non esse subditorum, hac de re dubitare, sed simpliciter obedire etc. » Resp.: Verba dat, non Bellarminus, sed more suo Amesius. Nulla in dictis Bellarmini est antilogia: ejus mens in superioribus sat explicata manet.

Ad CAPUT XVI

Pontifices posse leges condere, probat Bellarminus I. ex Deuter. xvii, vers. 12. Qui superbierit, nolens obediere Sacerdotis imperio, — morietur homo ille. Hoc a simil, vel majori debet etiam intelligi de Pontificibus Christianis. Amesius 1.: « Nihil hic dicitur de novis legibus condendis. Resp.: Explicite esto: ast id sine dubio continetur in imperio. Amesius 2.: « Nihil de imperio Sacerdotis (nisi ex corrupta versione) sed de ejus ministerio ». Resp.: Imperium Sacerdotis est ministerium, ut jam alibi ostensum est. Amesius 3. « Nihil ibi de uno Pontifice. Prudens lector (ait Cajetanus in illum locum) adverte, quod definitio ambigua cause, non ab uno, sed a multis Sacerdotibus et judice describitur etc. » Respondeo, quod nota Cajet. est pro nobis. Nam etsi in Sanhedrim fuerint 70. Sacerdotes aut seniores, unus tamen erat supremus iudex, cuius illi erant consiliarii et assessores.

ad rem facientia producendo. Amesius 3. « Paulus qui interfuit Concilio, et optimè illud intelligebat I Cor. viii. v. 7. 9. 10. et 28. Apertissime docet, non esse illicitum comedere idolothya, nisi inde infirmi scandalizentur ». Resp. 1.: Valde verisimile est, decretum illud Apostolicum ad Corinthios non pervenisse; tum quia littera fuérunt tantum expedita ad Ecclesias Syriae et Ciliciae, ut constat ex Acto xv. vers. 23.; tum quia Apostolus meritis iudicavit non expedire, ut traderet illis hoc praeceptum Apostolicum, eo quod nosset eos ad superstitionem pronos, itaque respondit iis I Corinth. viii. et x. quod præcise juxta legem naturalem tenendum erat. Amesius multis quidem, sed fere inanibus verbis replicat: nisi quod mendacio, seu falsi crimine ea faciat, dum ex Acto XVI. vers. 4. persuaderet vult: Paulum præceptum illud tradidisse omnibus Ecclesiis per quas transibat. At verba vers. 4. haec sunt: Cum autem pertransirent civitates, tradebant eis custodiare dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis et Senioribus quæ erant Hierosolymis. Quenam vero fuerint illæ civitates, dicitur cap. xv. vers. 4. his verbis: Perambulabat autem Syriam et Ciliciam, confirmans Ecclesias, præcipiens custodie præcepta Apostolorum et seniorum. Nihil ergo est, quo Amesius vel leviter snadeat sum intentum contra priorem Bellarmini responsionem. Etsi tamen liberaliter conceperetur, præceptum illud Apostolicum fuisse quoque Corinthiis traditum, adhuc non evincitur, quod absente etiam scando latetur periculo idolatriæ, nullam vim habuerit illud præceptum; quantumvis enim immobile non essent mala, nisi propter istas duas causas, potuerunt tamen absolute prohiberi, cum multa ex se licta prohibeantur, ne ad illicita perfringant, et tali prohibitione posita, sunt absolute illicita. Sed instat Amesius: Juxta Apostolum tantum ratione scandali et periculi sunt mala; Ergo nulla alla ratione ». Resp.: Ant. verum est tantum, quando præcise sermo est de licto vel illicito; Ex jure vero positivo potest fieri malum ex prohibitione, quod ex se esset indiferens, aut bonum. Solent autem leges, etsi ratio illas ferendi ex presumptione oratur, obligare, etiam illa ratio hic et nunc cesseret in particulari casu; dummodo non cesseret positive et contrarie, ut communiter dicunt Theologi in tractatu de Legibus.

IV.—Bellarm.: Apostoli Act. xv. vers. 28. novam legem condunt de sanguine et suffoco etc. Amesius 1. « Non sequitur argumentum ab Apostolis ad Papam. Sed cur non? Numquid præter auctoritatem scribendi libros canonicos, et miracula patrandi, (quæ duo in initio Ecclesie erant necessaria), reliqua potestas Apostolica est adhuc hodie eodem modo, si non plus Ecclesiae necessaria? Amesius 2. : « Nulla hic lex nova fertur ab Apostolis. » Resp.: Sive vocetur nova, sive renovata, parum refert; certum enim est, veterem mosaicam fuisse per mortem Christi abrogatam: ergo de novo haec obliavit; quidquid hic tricetur Amesius, ex Carthus., Cajet. Alensis., nonnulla nihil

V. — Bellarm. : *Omnis anima potestatisibus sublimioribus subdita sit etc.* Rom. XIII, vers. 4. Ideo necessitate subditi estote, non tantum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Eodem cap. vers. 5. ubi etiam de Ecclesiasticae aequae ac de politicis magistratibus loqui Apostolum fatetur Calvin. lib. IV. cap. 10. §. 5. Amesius ut tam apertum testimonium effugiat, duas rimas invenit. Prima est plane sycophantica et fultilis, cum ait: « Locum Apostoli non magis favere legibus Papae, quam decretis Mahometani Muphti ». Sed jam ex supra dictis constat hujus calumniae vanitas: Quidquid enim de Papa ut sic esset, Apostolus tamen manifeste loquitur de quibusvis potestatisibus sublimioribus, quae valeant obligare in conscientia; quod nobis hic sufficit. Altera ergo rima Amesii est, qua ait: « Quamvis hominum leges bonas, quatenus sunt bona, observare Dei lex conscientias nostras adstringat; non sequitur tamen inde, ipsas leges hominum conscientias obligare ». Resp: Sequitur omnino. Non quidem id poscent humanae potestates, tamquam ipse ex se, et auctoritate independente et impavidamente et habentem, sed ex potestate sibi divinitus concessa et ministeriali. Unde Apostolus toties ibi repetit: *Dei enim minister est*. Interim illa subordinatio superioris creati non obstat, quo minus vero talis sit potestas, ut possit ipsa reddere subditis in conscientia illicitum, quod absque praeccepto fali humano alias fuisset licitum. Et sicut potestas physica creat ad quoscumque effectus, etsi non sit nisi a Deo, verissime tamen potest esse causa in suo ordine adaequata: ita et potestas moralis, etsi tota quanta derivata et communicala a Deo hominibus, tamen vim habet adstringendis subditos in conscientia. Sicut etiam Deus suis praeciptis non obligat quatenus Deus est, sed quatenus superior est, ita et humana potestas sublimior non obligat in conscientia, quatenus humana est, sed quatenus superior est, quantumcumque hanc superiorum habeat ex concessione divina. Unde similis est ista cavillatio Calvinistica, acsi quis petulans subditus diceret Principi S. R. imperii, cui immediate subest: non posse sibi Principem imperare, cum omnem suam jurisdictionem habeat ab imperatore. Apage ineptias.

VI. — Bellarm. : *Quid vultis in virga veniam ad vos?* I. Corinth. IV. vers. 21. At-

qui si Apostoli habebant *virgam*, hoc est, puniendo potestatem ad posteros transmittendam, habebant etiam vim coactivam; nam illa sine hac frustra est: Si habebant vim coactivam: ergo praecepta eorum non erant tantum admonitiones, sed vera imperia; qualia Lutherani et Calvinistar agnoscunt esse illa, que pater dat filiis, et magistratus subditi. Amesius prater inanissima verba hic nihil habet. Qualia sunt et frigilissima illa, que fundit ad illud argumentum ineluctabilem, quod ex I Tim. III. vers. 2, deponit, ubi Apostolus legem statuit: « ne bigami ordinarentur »; que sine dubio est lex positiva et Ecclesiastica, obligans in conscientia. Amesius ait 4.: « Paulus non fuit Papa Romanus ». Quid tum? Sed Petrus fuit, et quod ille potuit imperare, potuit imperare etiam hic, ejusque haeredes. 2. ait: « Nihilo plus novae legis fuit in iis quae Paulus docet de castitate Episcopo necessaria, quam in iis quae tradidit de ceteris virtutibus in eo rendendis ». Nihil ad rhombum inania haec verba. Nisi Lutherani et Calvinista monstrant: bigamiam successivam esse sacerdotibus jure naturali vel divino vetitam, (quod ad kalendas graecas præstabunt), evidens manet, hanc legem esse novam ecclesiasticam, in conscientia obligantem. Similis futilitas evasionum Amesianarum apparet ad illud I Tim. V. vers. 19. « *Adversus Presbyterum accusatio nem non recipere etc.* ». Ubi apertissime docetur, Episcopum habere suum tribunal etiam extra forum conscientiae: in hoc enim stultum est, velle admittere testes extra ipsum accusatorem et reum. Amesius dum opositum non erubuit asserere, mirum est, si fuit vigil, aut sobrius, aut sani cerebri; ut et dum separare vult potestate summa premium (de hac enim questione est) judicandi, a potestate ferendi leges; aut dum cavillando contendit: dari judices qui non possint ferre leges. Ita est, pedane nimurum, et quotquot non habent jurisdictionem et imperium superium. Quis ista nescit? Quid vero haec faciunt contra demonstratam veritatem? Certe argumenta a Bellarmio in contrarium allata plusquam sufficienter evincunt veritatem Catholicam; que etiam magis confirmatur ex clarissimis SS. Patrum testimoniis, et usitissima praxi Pontificum et conciliariorum. Amesius hoc totum leviter disjicere satagit, dicendo: « Patres antiqui nihil omnino testantur de Papæ potestate in

conscientias omnium fidelium ». At testantur ipso usu, Episcopos in conciliis habere habeat potestatem in conscientias fidelium: ergo consequenter idem reipsa testantur de eo, quem testantur esse Vicarium Christi, et caput totius Christianae Ecclesie.

VII. — Bellarm. : Idem confirmat ratione: Quia prater leges divinas et civiles sunt necessariae aliquae leges ad bene gubernandam Ecclesiam. Haec autem obligant in conscientia: cum omnis vera lex habeat vim coactivam, a consilio et libera directione distinguitur. Ergo. Major probatur: Quia leges Evangelicas sunt nimis universales; debent ergo determinari per ecclesiasticas; sicut et lex naturalis, proper quam universalitatem determinatur per leges civiles etc. Amesius 4.: « Possunt leges condisci ab Papa ». Pro particularibus Ecclesie, esto: pro universali Ecclesia, nego. Amesius 2. : « Nulle novae determinationes reales sunt necessarie, quam non inveniuntur in Scriptura I Timoth. II. Directiones ordinis, et decori, non sunt leges, neque proprie, religionis ». Resp: Non hoc dixit Apostolus illuc; sed prorsus oppositum ostendit, ferendo legem de non ordinando bigamo. Interim non negatur, esse in Ecclesia nonnullas directiones ordinis, haud in conscientia obligantes ad culpam: sed omnes tales esse, repugnat universalis Ecclesia Christi. Primus qui Christianos omnibus omnino legibus solutos mentitus est, fuit Lutherus, quem Neo-Evangelici Liberini pronus auribus et animis excepterunt. Amesius 2. : « Conclusiones ex verbo Dei evidenter deducit, non sunt novae leges humanæ, sed partes divinae legis, quas non exclusit Gerson etc. ». Resp: Non est questione de evidenter deducit ex lege evangelica: ea enim Evangelica et divina esse facile annuum. Sed questione est: Annon Ecclesia possit determinare tempus quam modum SS. Eucharistiae sumendum? E. G. quoties? an in Paschale? an a jejuniis tantum? etc. Tales determinationes, Ecclesie reliatas esse testatur praxis universalis, et approbat ratio.

Ad CAPUT XVII.

I. — Argumentum quo haeretici Catholici veritatem impugnant, desumptum est ex Matth. ult. *Baptizate etc. docentes eos servare omnia que mandavi vobis*, non quæ vos mandabitis. Respondeo: Hac glossa Lutherano-Calvinistica contradicit verbis et sensu

ritas negat esse praeceptam. Item, quis dubitet esse sine comparatione gravius crimen, si que secta diceret, in calice Eucharistico ponendam dimidiam partem aquae cum vi-
no, quam addere praeceptum, ut Eucharis-
tia non sumatur nisi a jejunis, sub reatu
culpe mortalis? 3. Festum dedicationis tem-
pli constat a Judeo Machabeo institutum,
neque ab ullo unquam superstitionis nota
aspersum, ut hic facit miser Amesius, et
negat illud praesentia Christi Joan. x. fuisse
approbatum. Denique ut ceteras futilis eva-
siones sileam, unicum illud praeceptum
Apostolicum Acto. xv. omnia Amesiana, vel
quaecumque Lutherano-Calvinistica comen-
ta infringit. Qua forte de causa Jenensis
Biblia glossata omissunt penitus illa ultima
verba ejus capituli: *Principiens custodire
præcepta Apostolorum; quod nota bene.*

III. — *Isiae XXXIII. vers. 22. Dominus
judex noster, Dominus legifer noster, etc.*
Jacob. IV. vers. 12. *Unus est legislator.* »
Resp.: Etiam unus Magister, et unus Pater,
Math. XXIII. vers. 8. Sicut ergo hoc non
obstat, que minus Amesius potuerit generare filios, et docere Evangelium secundum
Calvinum: ita nec illud obstat Legislatoribus creatis. Et siue de quaquam potestate
universaliter dici potest cum Christo: *Non
haberes potestatem nisi data tibi esset desuper.*
Et cum Apostolo: *Non est potest nisi a
Deo;* ita et specialiter de superioribus dici
potest: *Per me Reges regnant, et legum
conditores justa decernunt.* Ut vero perquam
insulsum et paradoxum est, tollere omnes
patres, magistros, et judices creatos a mun-
do, ita non minus absurdum, immo sacri-
guum et impium est, tollere legislatores qui,
immō per quos Deus justa decernit. Minime
ergo repugnat legum conditores subordi-
nati, uni illi qui idem *unus Legislator* est
et *Judex*, qui potest perdere et salvare. Hoc enim unicus ille præstare potest, cate-
rorum vero nullus.

IV. — *A frustra me colunt, docentes doctri-
nas, que sua mandata hominum.* Isai. XXIX.
vers. 13. Matth. XV. vers. IX. » Etiam haec
objecio expedita satis fuit supra, ubi egimus de traditionibus. Hoc loco Bellarminus
respondebat, citatos textus intelligi de manda-
tis, que vel adversantur divinis, vel saltem
sunt inutilia et superflua. Amesius cum suo
Witakero non habuit, que reponeret, nisi
trivialia et columnias sexcenties auditas et
protritis. Sine dubio graviter peccat, qui

neglectis mandatis divinis obsequitur huma-
nis: qui vero obsequitur etiam humanis ut
adimplere divinum (*qui vos audit, me audit.*
Et: *Obedite præpositis vestris*), non est otio-
sus auditor, sed laudabilis factor verbi.

V. — *Christianisunt libetia mandatis ho-
minum.* II Cor. III. vers. 17. Gal. IX. vers.
31. et v. vers. 4. » Respondeo: Egregie eni-
vero probatio! Nulla certe hic reprehendi-
tur lex humana expressis verbis, ut per se
clarum est. Qualis enim illatio est: « Ubi
Spiritus, ibi libertas. » Estis filii liberae, qua
libertate nos Christus liberavit. Nolite jugo
servitutis iterum contineri. » Ergo nullis te-
nemur obsequi mandatis humanis? Nonne
et hoc nascitur ex Dialectica Lutherano-
Calvinistico-Quodlibetica? Optime respon-
sum a Bellarmino est: Libertatem Christianam
consistere in liberatione a servitate
peccati, legis ceremonialis, et judicialis,
non vero ab obedientia Praelatorum. Quis
dubitet, si Amesius præcepisset filii sue, ut
nulli nubetur nisi Ministro Puritano, hæc re-
tro detrectasset tale connubium, et alteri se
juxxisset, Amesius illam ut flagitosam et
gravis inobedientia ream (immo et matrimoniū
irritum, juxta Neo-Evangelium)
pronuntiaturum, fuisse. At si dixisset illa:
Deus non præcepit mihi ut nubam ministro;
aliquin ostende ubi? Quid hic reponeret
Amesius, nisi: Ibi præcepit tibi Deus nubere
ministro, ubi jussit obredere filios parentibus.
Idem nos iure optimo maximo dicimus de
omnibus legibus et præceptis superiorum
quorumeumque: cum non tantum imperium
paternum, sed etiam politicum et Ecclesiasticum sit in bonum subditorum, quos ha-
bit ratione nullatenus reddit servos, nisi Dei.
Visum est autem Amesio futile argumentum
suum insigni emblemate illustrare, dum sic finit: « Immunitionem libertatis
Christianæ a praetatorum arrogantia et usur-
patione profici, agnoscent Patres concilii
Ephesini canon. ultim. dum carent: Ne sub
specie administrationis rerum sacrarum,
potentia secularis typhus irreat, sensim-
que imprudenter libertatem illam amittant,
quam nobis Dominus noster Jesus Christus
proprio sanguine largitus est. » Porro hoc
Amesianum emblema pertinere ad legem
Corneliam de falsis, nemo negabit, qui verba
genuina illius canonis iusperierit, que
sunt sequentia: « Nullus Episcoporum aliena-
nam invadat provinciam, que non prius ab
initio sub illius seu antecessorum suorum

fuerit potestate. Sed si quis occupaverit, vel
vi sibi subegerit, idem ipse restituat, ne
Patrum statuta frangantur. (Nota bene
neve sub specie sacrae functionis, potentie
tumur irreat, sieque incigantes et paulatim
liberatem perdanus, quam Jesus Christus
Dominus noster, Redemptor hominum
omnium, proprio sanguine nobis quæsivit et
condonavit ». His lexis dubitet qui potest,
anno Amesius sit magister eximus in dia-
lecticā Lutherano-Calvinistico-Quodlibetica,
possitque fide punica, græca, aut si que
deterior est, quidvis mutare in quodvis?

Ad CAPUT XVIII.

VI. — Objicunt hæretici: « Liberati su-
mus a cærementiis Judaicis divinis, que
fuerunt divine: ergo multo magis ab hu-
manis » Resp.: Non sequitur. Cærementia
eum illæ Vet. Test. fuerunt figuræ Novi fu-
turi; ac proinde re ipsa presente, cessare
deberuntur. Nec obstat quod Amesius ex
Alensi, et S. Thoma adducat. Nam etsi ve-
rum sit quod sit S. Thom. I. 2. q. 49.
2. art. 2. « illas Vet. Test. cærementias, ra-
tione cultus divini, qui pro illo tempore erat
observandus, habuisse rationem literalem,
sive ad vitandum idolatriam, sive ad re-
memoranda Dei beneficia, sive ad insinuan-
dam excellentiam divinam etc., non minus
tamen verum est, habuisse illas simili ratio-
nem, secundum quod ordinabantur ad figura-
ndum Christum etc. » Secundum has pos-
teriores rationes deberunt cessare post
Christum, successentibus in illarum locum
aliis a Christo (ut sacramentis) et Ecclesie
Praelatis, instituendis. Etsi ergo propter
priores rationes potuerint servari, et defa-
cto etiam nonnullis eorum in usum receptae
sint, simpliciter tamen propter posteriores
rationes cessant post Christi mortem. Unde
pater putida Amesius cavillatio, qua ex uno
ab Alense et S. Thoma affirmato, sophistice
vult inferri ablationem alterius, cum tam
ab illis utrumque ponatur. Quæ subdit de
multitudine legum et cærementiarum opud
Catholicos, calva calamitia est, cum ipse ne-
gare nequeat, sine comparatione pauciores
et leviores esse Pontificias leges, quam Moy-
sis; cum que universos et singulos adstrin-
gant, vix ultra quinque reperiantur; quod
autem ad « gravitatem attinet », nimis fal-
sum est. Porro cum Amesius ait: « Unam
confessionem auricularem, cum satisfactio-

num cura et purgatori redemptio, magis
opprimere conscientias hominum, quam
pleraque omnia Judæis prescripta », impe-
rite aut fraudulenter hoc dicunt. Nam nihil
horum ex lege illa positiva, sed ex lege di-
vina fere fixum est, ut, qui post plenariam
in baptismō obtentam noxarum indulgen-
tiā, ubi per contritionem, aut juncta absolu-
tione sacerdotali cum attritione, reatum
culpa deleverint, pro penitē temporalibus
sive in hac vita per orationem, jejunium,
eleemosynam satisfaciant, aut satiatisfiant
post hanc vitam; que lex divina perquam
rationabilis est, ut tom. 3. dicetur.

Ad CAPUT XIX.

VII. — Objicunt hæretici: *Altare A-
chaz ab Uriā paratum,* IV. Reg. XVI. vers. 41.
hoc nomine damnatur, quod humanum fuit
inventum. Novi etiam incole Samaria cap.
XVII. vers. 23. plectuntur, quod novis cœ-
remoniis Ieum celebant: Et Manassis pec-
catum insigne fuit cap. 21. vers. 11. quod
altare novum extruxerat in Hierusalem.
Ergo illicitum est, quidquam aliud circa di-
vinum cultum prescribere, quod Deus non
prescrivit. Resp.: Non reprehenduntur illi
ob cultus novitatem, sed propter supersti-
tionem et idolatriam, quibus illa nova in-
stitutio sordebat. Huic verissime responsioni
nil habet Amesius quod reponat, nisi mani-
feste falsa, aut impertinentia. 1. Edim, quid
ad rem facit, quod « qui idolatriæ reatu-
teuenit, possit etiam ac soleant in alis
peculiaris implicari »? 2. Unde probat, nisi ex
cocepsio Lutherano-Calvinistico, « idolola-
triæ malitiam participare, qui novas cæ-
rementias proprie religiosas, aut nova media
cultus in Ecclesiam Dei introducant »? 3.
Quomodo sequitur: N. N. « potuit novum
altare erigere; Ergo et novum Sacrificeum
instituere »? Anne haec illatio sane mentis?
4. Unde probat, quod somniat: Salomonem
fuisse extra ordinem a Spiritu sancto actum?
III. Reg. VIII. vers. 64. Ubi hoc scriptum
est? Anne firma collectio haec: « Salomon
concepit tunc preces; ergo fuit actus spe-
cialiter a Spiritu sancto ad novum altare
erigendum? Nonne hoc argumentum natum
est ex Dialectica Quodlibetica? 5. Similis
est sequela haec: « Moysi non est permis-
sum ut faceret quidquam, nisi ad exemplar,
quod ostensum est illi a Deo ». Ergo nec
Apostolis, eorumque successoribus? Ubi

nam vero scripta est major, quæ subiectur in entymemate? Aut qua apodixi naturali convincitur id quod pendet mere a libero Dei decreto?

Ad CAPUT XX.

VIII. — Argunt: « Nolite fieri servi hominum I Cor. VII. vers. 23. » Sic esto, quid tum? « Soli Deo conscientia subiecta est. Ergo nihil potestatis in eam ulli hominum competit. Ergo nulla datur lex Ecclesiastica obligans in conscientia. » Resp.: Nego ultimam conseq. Nam vim hanc non habent leges humanæ ex se, sed ex vi et iussu Dei. Unde cum Apostolus præcepisset, ut omnis anima, etiam propter conscientiam, potestatis sublimioribus obediret; de hoc Magistrato iterato dixit: Minister enim Dei est, adeoque in obligandis per leges conscientiis, vice Dei fungitur. Quam vero straminea haec illatio: « Nolite fieri servi hominum : Ergo non obligamini legibus humanis in conscientia, vice Dei latiss. Porro haud sanior quæ sequitur.

IX. — « Conscientia ad forum solius Dei pertinet. Ipse enim solus scrutatur corda: ipse solus potest damnum a pœnam mortis æternæ; Ergo etiam solus ad pœnam talem conscientias hominum obligare. » Responsio est eadem, quam supra vidimus Amesius filius dedisse in respons. ad 5. object. Verissimum est quod Bellarminus distinxit et dixit: Uno modo conscientiam pertinere ad forum solius Dei; scilicet, solus Deus potest videre conscientias, et judicare de actibus internis, qui exteriori non patent. Alio modo non ad solius Dei forum pertinet conscientia, sed et ad forum hominum; quatenus scilicet homo ex præcepto ita obligatur ad opus externum faciendum, ut si non faciat, judicet ipse in conscientia sua, se male facere; et hoc sufficit ad conscientiam obligandam. Hoc, inquam, verissime traduntur a Bellarmino, nec enervantur ab Amesio, dum 4. novam finge obligationis definitionem, que etiam includat, « posse judicare de internis, et pœnam æternam infligere ». At quis Theologorum ante Calvinum ita definit obligationem in conscientia? aut quid ad hanc aliud requiritur, quam ut possit aliqui reddere actionem aut omissionem aliquam illicet, eo ipso nimis, quod ille qui obligat in conscientia, superior est, cuius judicium et vo-

luntas debet subditio esse regula iudicij, et voluntatis sue, ita ut si ab ea regula discrepet, advertat se peccare? Quid enim est peccare, nisi aberrare a regula sua? uti patet non tantum in peccatis morum, sed etiam naturæ et artis. Hoc ergo prorsus sufficit ad obligandum in conscientia. Neo evadit Amesius, cum ait 2. per instantiam sumptam « a medico, a cuius prescripto si recedit ægrotus, possit quidem merito judicare se male facere, et tamen non obligari se in conscientia a medico ». Hoc, inquam, non obstat; nam ægrotus si hic obligator, fit hoc a lege naturali, qua jubetur sanitatem per media congrua curare; quod autem a medici præscripto non obligetur, quid mirum, cum hic non possit præcipere, sed tantum consulere? Supponimus enim talem medium non esse ex ægroti superioribus. Ad hoc vero ex illo arguere, quodlibet est. 3. Insigniter cavillatur Amesius dicendo: « Cum Bellarminus hie plus juris non tribuit homini in conscientiam, quam ut obliget ad opus externum, abrogat obiter Papæ potestatis leges ferendis de fide et moribus internis, quam antea ipsi tam confidenter arrogabat ». Resp.: Hoc idem est acsi dicat: Causæ secunda nihil operantur physice, sed causa prima, cui secundæ subordinantur. Quod enim est potestas physica in causis physicis, hoc est causa moralis et vis obligandi in superioribus, sive creati hi sint, sive increatus. Non obligat Deus ut Deus, sed ut superior: ergo ubique est superior habens potestatem moralem a Deo communicata et dependentem, præcipiendo bene, obligat in conscientia. Quod deinceps ex Seneca, S. Thoma, Valentia, Azorio, Suarezio refert; quod non possit superior creatus præcipere actus intonsec., verissimum quidem est, sed ad rem nostram nihil facit. Gerhardus hic silet.

DE ROMANO PONTIFICE.

mesius: « Ergo non directe, proxime, et per se obligant »: aut male sentit, nobisque non consentit: aut si recte nobiscum sentit, male loquitur. Dehebat enim sic inferre: Ergo non principaliter, et propria auctoritate, sed ministerialiter, et potestate sibi divinitus communicata, directe tamen, proxime et per se, obligant in conscientia Prelati tam politici quam ecclesiastici, ulti et parentes etc. Etsi in hoc sensu, « obligant homines in suis conscientiis ad bonas leges observandas docent omnes », (etiam Lutherani et Calvinistæ;) sopita erit omnis haec lis. At subdit mox Amesius: « Leges tamen ipsæ humanae non obligant conscientiam, sed illa lex, cuius violatio proprie infert mortis reatum ». Resp.: Hoc idem est acsi dicat: Causæ secunda nihil operantur physice, sed causa prima, cui secundæ subordinantur. Quod enim est potestas physica in causis physicis, hoc est causa moralis et vis obligandi in superioribus, sive creati hi sint, sive increatus. Non obligat Deus ut Deus, sed ut superior: ergo ubique est superior habens potestatem moralem a Deo communicata et dependentem, præcipiendo bene, obligat in conscientia. Quod deinceps ex Seneca, S. Thoma, Valentia, Azorio, Suarezio refert; quod non possit superior creatus præcipere actus intonsec., verissimum quidem est, sed ad rem nostram nihil facit. Gerhardus hic silet.

Ad CAPUT XXII.

« Quamvis in ista questione non agit adversus nos Bellarminus, inquit Amesius, sed contra Pontificios quosdam de plenitudine potestatis Papæ non sat, ut videat eductos, atque adeo possit a nobis preferiri: opere pretium tamen erit, breviter observare, quomodo Bellarminus in omni parte hujus disceptationis, aut veritati, aut sibimet ipsi semper adversatur. » Hactenus Amesius, inlycus ille veritatis patronus.

I. — Bellarm. : Triplices sunt in Pontifice alicisque Episcopis potestas. Una ordinis, altera jurisdictionis interioris, tercias jurisdictionis exterioris. Prima refertur ad sacramenta confiencia et ministranda: secunda ad populum Christianum regendum in foro interiori conscientia: tercias ad eundem populum regendum in foro exteriori. Amesius hic nobis obtendit sui Puritanici ministerii potestatem hereses docendi, non magis a Deo

acceptam, quam Caliphæ aut Muphti Turcarum; quam prouinde nihil attinet hic operarius excutere. Ait 2.: « Absurde distinguunt potestatem Ordinis a reliquis. Ordo enim (ait Alexand. Alens. part. 4. quest. 21. m. 4). non est potestas, sed habet sibi annexam potestatem ligundi et solvendi in foro penitentiale, et in foro causa. Item potestas, sine ultra ratione justa, distribuitur in jurisdictionem interiorem et exterioriem. Una enim et eadem est potestas (ait idem ibid.) ligandi et solvendi in foro penitentiali, et in foro judiciali, licet actus sint diversi. » Respondeo: Aleensem mala fide referri. Nam in priore loco aperiit dicit: « Clavis quadam usum ligandi et solvendi in foro penitentiali tantum est Sacerdotum. — Duplex est potestas descendente a Christo, una ad cohibitionem in iudicis, in Episcopis et aliis: alterum autem potestas in foro penitentiale; haec est Sacerdotum. » In posteriori loco sub finem ait: « Actus essentialis clavis est ligare et solvere in foro penitentiali; alius est minus essentialis, ligare et solvere in foro judiciali. Et nota, quod una potestas sequitur Ordinem, alia dignitate cum clave etc. 3. ait Amesius: Male definit potestas ordinis per relationem ad sacramenta, quia Episcopi a Deo ordinati ordinantur præcipue ad pasendum populum verbo scientia ac sapientia. Et secundum Pontificios, qui sacerdos ordinatur, non potest omnia sacramenta administrare, Ordinum putat et Confirmationis. Praterea dum sacramentum Penitentiae administrat, exercet jurisdictionem, ita ut non possit hac ratione distinguere potestas ordinis et jurisdictionis interioræ. Respondeo: Amesius multa garrit, sed nihil probat. Cur non fulcit ista vel apparentibus Scriptura verbis, sine quibus alias loqui haereticæ erubescunt? Somnia sunt ista ministellorum Lutheranorum, quibus omnis functio est, declamare. Quasi vero non omnibus Christians necessarius sit sacramentorum usus, plurimi vero, minime auditio popularium concionum. Porro quid ad rem facit, quod non quivis Sacerdos possit ministrare omnia sacramenta? De potestate ordinis et jurisdictionis interioræ non magis perite judicat Amesius, ac cecus de coloribus. Denique ait: « Regere interne, et regere externe, non constituant duas jurisdictiones: quia internum et externum non variant naturam vel essentiam rei, sed modum tantum. » Resp.: Dato quod hoc verum sit apud Lu-

theranos et Calvinistas, tamen apud omnes Catholicos meretur non tam refutationem, quam sibilum et explosionem. Moralis illa sacra potestas gemina nimis differunt. Nam jurisdictio interna necessario requirit characterem sacerdotalem, et procedit secundum rei veritatem ab ipso reo expositam, cum obligatione secreti strictissimi; Porro externa potest etiam a non ordinato exerceri; proceditque secundum presumptiones, (uti alias in foro politico), nec ullum postulat secretum, sed palam exerceretur. Hanc vero nonnam non esse, et (ut fingunt Ministri) a Papa introducant, si Lutherani et Calvinistae ex Apostolo I. Corinth. vi. colligere nolint, saltem ex eod. Theodos. et Justin. tit. de audentiis Episcopali addiscant, aut credant suis jurisconsultis.

II. — Bellarm.: De prima et secunda potestate non est questione nostra. Nam de prima certum est apud omnes, illam queque immediate habere a Deo Episcopos ac Papam: conferunt enim per quamdam consecrationem, queque operatur in uno ac in alio. De secunda est quidem aliquis dissensio: quidam enim eam immediate a Deo conferri volunt; alii ab homine per simplicem injunctionem. Ambo tamen in eo convenient, quod usus hujus potestatis pendaat a jurisdictione exteriori. Praeterea duas iste potestates pertinent ad materiam de clavibus Ecclesie, Amesius 1. blasphemat quod non intelligit, dicens: « potestatem sacerdotalem ad confectionem sacramenti Eucharistici derivatam esse (per mendacium) ab Antichristo ». Hoc non responsum, sed execrationem sacramentariae impunitatis meretur, nec vel apparet quidquam probat in contrarium. 2. Falsum est, « quod si prima potesta sit a Christo immediate, idem quoque certum fore de secunda et tercia ». Num secunda non continetur in prima: potest enim esse simplex sacerdos, qui (extra casum necessitatis) nullum habeat subditum, quem sacramentaliter absolvat. Tertium vero esse a secunda valde distinctum patet ex dictis. 3. Amesius S. Thomam male pro suis inepitis producit. Neque enim ille 2. 2. q. 184. art. 6. ad. 2. dicit, quod jurisdictio (sive interna sive externa) semper cum consecratione conjugatur; (oppositorum quippe frequentissime contingere, nemo Catholicorum negat;) neque sentit vi ipsius consecrationis conferri jurisdictiōnem, sed subinde concomitante se habere. Nec igitur per con-

secrationem ut sic praece, nec etiam per simplicem inunctionem, sed per electionem et institutionem canonicaem conferatur jurisdictio episcopalis tota quanta; et si interior in actum secundum prodire nequeat, nisi consecratione subsecuta. In sequentibus suis « quisquiliis » Amesius mira omnia confundit, dubium an ex inscritia, an ex maiestate, an ex utrache. Nihil certe nos urgunt: imo seipsum aperte ererit. Cur enim, queso, nihil omnino (ut ipse contendit) « quod habet Bellarminus de usu potestatis internae ab externa jurisdictione pendens, legitimum usum etiam sacramentalis potestatis ab eadem pendere, Pontificis docent? » Numquid si usus potestatis sacramentalis juxta Pontificios (testa Amesio) pendet ab externa potestate, optime dixit Bellarm., pendere usum potestatis sacerdotalis a jurisdictione exteriori? quod tamen simul indicatur Amesius. Sic enim solemniter incepit, cum ait num. 3. : « Neque valet quidquam quod addit Bellarm. de duabus primis potestatis, quod pertinent ad claves. Nam ut Toletus observat, potestas conficiendi corpus Christi non dicitur clavis. Et Scholastici ipsi non minus extraeam quam internam jurisdictionem Ecclesiasticam referunt ad clavium potestatem. Neque ullam jurisdictionem promisit Christus Ecclesia, aut ipsi Petro, que in clavibus confinatur. Et ridiculum est fingere, Christum dedisse Pastoribus potestatem aperiendi et claudendi, clauiculum in aure confitentis, sed non publice coram Ecclesia. » Resp.: Neque Bellarm. hic aliud dicit, quam Toletus et Catholicus ceteri. Fallit ergo aut fallitur ridiculus Amesius, cum affingit Bellarmino, quod ei in mentem nunquam venit, nempe: clavem fori penitentialis (de qua sola hic loquitur Bellarm.) pertinere etiam ad clavem hanc. Quod vero sacramentalem absolutiōnem velit fieri publice, multis modis agit ridicule, ut constabit tom. 3. de sacramento Penitentiae:

III. — Bellarm.: Conveniunt omnes in eo, jurisdictionem Episcoporum, saltem in genere, esse de jure divino. Nam Christus ordinavit, ut sint in Ecclesia Pastores et Doctores: Et nisi ita esset, Pontifex mutare posset hunc ordinem, et instituire, ne ullus sit in Ecclesia Episcopus; quod sine dubio non potest facere. Amesius reddit ad antiquum cocceysmam; « De talibus », inquit, « Episcopis, et jurisdictione apud nos usitata.

nullum vestigium juris divini in Scripturis» (Lutherano-Calvinistica interpretatione deprivatis) « haberi ». Sed hoc tam verum est, quam alterum illud satis perspicuum mendacium, quod mox subjicit: « Ne quidem in hoc convenire omnes Pontificios ». At cur nec unum dissentientem nominavit? Addit vero illustrē paradigmā candoris Calvinisticū, imo criminis falsi, cum ait 4. : « Extra dubium non est apud Pontificios, Papam non posse mutare aut tollere ordinem istum Episcoporum. Bannez 2. 2. quest. 1. art. 13. aque hoc posse Papam facere concedit, ac sine premissa consultatione debita: res fidei temere definire. Azorius autem Inst. moral. pag. 2. lib. m. cap. 30. pro confessio ponit, Episcoporum jurisdictionem Romanum Pontificem jure posse tollere, minuere, restringere, mutare etc. » Multipliciter praevaricatur hic impostor Amesius. Nam 1. neque ludit, et lectoribus simplicibus illudit, in ly « tollere ordinem Episcoporum ». Si enim proprie acipiatur (uti oportet hic) « tollere », pro eo quod extingue totum illum statum et functionem Episcopalem, fide certum est Catholicis, Papam id non posse. Si vero « tollere », sit idem, ac hunc vel illum Episcopum loco movere, mutare etc. nihil hic fit contra illud jus divinum, quo institutum est a Christo, ut illa functio semper vigeat in Ecclesia; ac proinde Amesius fraudulenter hinc infert, assertionem Bellarmino non esse extra dubium apud nos; quod est manifeste falsum. 2. Verba Bannezii ea recitantur fide ab Amesio, ut huic nemo nisi vecors fidere deinceps velit. Sic enim habet Bannez: « Respondeo: licet Summus Pontifex possit unum vel alterum Episcoporum amovere, nec in locum eorum aliquem designare: non tamen admittendum est, quod in tota Ecclesia, aut in magna ejus parte tam temere sua potestate abutatur. Quemadmodum Theologi peritores docent, necessarium esse, Summum Pontificem premissa consultatione res fidei definire. Cum autem obiectetur: Ergo si definit absque consultatione, poterit errare, respondent: se casum non admittere. Sic etiam in praesenti non est admittendum, quod Summus Pontifex, quamvis habeat potestatem amovendi singulos Episcopos, amoveat omnes, et nullus designet etc. » Haec enim Bannezius, quem Amesius enervat sicut Bellarminum, hoc est, truncat, pervertit etc. fide consueta. Eam-

dem sortem cogitur subire Azorius, qui nihil aliud doceat, quam Bellarminus.

IV. — Bellarm.: Tres sunt de hac re theologorum sententiae. Amesius: « Non consentiunt igitur Pontifici inter se, neque de Episcoporum auctoritate, ex qua Ecclesiarum salutem et Conciliorum auctoritatem perdere faciunt: neque de plenitudine potestatis Papae, que, et qualis sit agnoscenda ». Resp.: De substantia rei convenient omnes; quod vero de modo et circumstantiis disputetur, nihil officit; alioquin omnes articuli fidei quoad substantiam quoque negandi et tollendi essent; ut sepe dixi contra usitissimam Lutheranorum, et Calvinistarum futissimum namcum. Nulla trium illarum opinionis Papae aut Conciliorum auctoritatem oblaedit, et si media sententia et veritati et illorum auctoritati magis congruere videatur.

V. — Bellarm.: Sententia verissima est, Episcopos suam auctoritatem non a Christo, sed a Pontifice accipere immediate. Amesius 1. « Si res ita se habeat, tunc isti Episcopi sunt immediate creature, vicarii et servi Papae, non Christi ». Resp.: Sequela haec est plane Amesiana et enervis. Sed probat et ait 2. « Papa hac ratione profitetur se profanum, sacrilegum, et Antichristianum. Gregorius enim teste Bellarm. haec omnia pronuntiat de eo, qui ita vult esse universalis Episcopus, ut ceteri sint tantum vicarii illius. Quod autem Papa omnes Episcopos per hanc dependentiam quam habent ab ipso, faciat. Vicarios suos, manifeste appetit ex doctrina et praxi Papali, qua hoc mysterium explicatur et probatur. » Alias (aet Bannez loc. cit.) non posset Papa aliquid mutare circa jurisdictionem Episcoporum, uniendo, ampliando, restringendo etc., quod videmus fieri: non indigerent Episcopi confirmatione Papae: non posset Papa ad suum iudicium ad vocem, que pertinent ad jurisdictionem Episcoporum: non posset sine errore dicere: preficimus talem virum tali Ecclesia, etc. « Si haec non sufficiunt ad Episcopos redigendos in ordinem Vicariorum Papae, nihil sufficiet. Neque certe tam agre debet hoc ab Episcopis Papalibus ferri, cum illi etiam eodem modo subjiciant sibi Pastores plebanos vel parochos; sicut Belli subjiciuntur regi ». Resp.: Quam falsa et imperita sit hac persuasio Amesii, possent illum vel jurisconsulti et politici docere, apud quos indubita-

tum est, Electores et Principes Sac. Rom. imperii nihil minus esse quam nudos vicarios et servos imperatoris, quantumvis ab hoc accipiunt omnem suam jurisdictionem, praesertim homagio et fide jurata, habeantque superioritatem et regalia, etsi participative et dependenter. Gravem illi interpretarentur injuriam, qui eos in numerum Ballivorum vellet redigere. Idem vero pro rorsus est in Episcopis respectu Papa, quod in imperii Romano-Germanici principibus respectu Casariorum, cum regimen imperii a pluribus jam plane imitetur formam regiminis ecclesiastici, ut facile potebat consideranti. Porro quam falsum sit, eam dependentiam a Papa, hujusque auctoritatibus per amplam, obesse auctoritati Episcoporum, egregie ostenditur in nobilissima illa dissertatione, quam coram Cesare Carolo V. et Statibus imperii Wormatia anno 1521, habuisse describut Hieron. Aleander apud Card. Pallavicinum in introd. cap. 9. et 10. lib. i. hist. conc. Trid. cap. 25. et alibi.

Ad CAPUT XXIII.

VI. — Bellarminus : Apostoli acceperunt immediate a Christo omnem suam auctoritatem. Amesius : « Hoc quidem vere dicitur, sed nullo modo congruerit illis que ante Bellarm. pro Papa sepius dictavit ». Resp. : Quae ex lib. 1. de Rom. Pont. cap. 9. 42. et 16. refert Amesius, nihil obstant. Nam etsi omnem potestatem acceperint a Christo immediate, quis tamen neget, potuisse illam Christum ita temperare, ut vellet eam cum aliquo respectu et directione capitis visibilis exerceri? Numquid possunt simul et oviacula S. Petri extitisse, et nihilominus a Christo fuisse et ordinati, seu consecrati (Sacerdotes et Episcopi), et omni jurisdictione instructi? que inter haec est repugnativa? nulla certe; sicut et in ceteris que th. 7. 8. et 9. ex Bellarm. recitat. Nam haec dependentia Apostolorum a suo capite S. Petro, non tollitur per collationem jurisdictionis immediate a Christo. Cum vero thes. 9. Bellarminus vult reddere ἀντεγόμενον, falsi crimen Amesius admittit. Non enim Bellarmini verba fideliter reddidit, cum ait: « Apostoli a solo Christo facti sunt », et ab ipso constituti Sacerdotes et Episcopi Joan. xx. vers. 22. verba Bellarmini que enervator more suo contraxit, haec sunt: « Quod autem ante

Christi passionem Apostoli essent, nec tamen Episcopi essent aut Sacerdotes, nec ullam haberent jurisdictionem, non est mirum. Dominus enim variis temporibus varias constituit Apostolis potestates » (Episcopatum per S. Petrum, ut probatum est supra, nihil contradicente Amesio; ceteras per seipsum immediate); « et præcepit Joan. xx. vers. 22. absolvit, quod ante passionem inchoaverat ». Nonne falsificando verba Bellarmini Amesius eum eneravit? Et tamen ex his tam gloriosis facinoribus triumphum sibi decernit, cum ait: « Ex istis contradictionibus satis apparet, Bellarminum non tam veritati, qua unica est et sui similis, quam scena, cui inserviendum ipsi fuit et tempori, tam assertiones, quam argumenta sua accomodasse, et eadem Scripturas varie, modo huc, modo illuc, prout occasio ferrebat, deterrisse ». Ita impostor semper sui simili falsifications calunnias exaggeravit.

Ad CAPUT XXIV.

Bellarminus septem argumentis probat, Episcopos a Papa accipere jurisdictionem. Prima desumitur ex Num. xi. vers. 23. ubi derivatur virtus seniorum a Moysis virtute. Constat autem Papam in Ecclesia eum locum habere, quem habuit Moyses in populo Iudeorum. Amesius hic campum nactus in typo seu simili multiplicandi dissimilis, non memor fuit illius, quod omne simile sit dissimile, adeoque actum egit: ad secundum vero, tertium, et septimum argumentum obmutuit. Videamus quid opponat quarto, quinto, et sexto.

Quartum argumentum petetur ex iniquitate jurisdictionis, quam si Deus immediate conferret, omnes Episcopi, sicut quoad potestatem ordinis, ita et jurisdictionis, essent aequales. At ipso unus Episcopus habet unum, aliud centum oppida, etc. Non ergo hoc est a Deo, sed a Principe totius Ecclesie. Amesius: « Deus institutus Episcopum, qui esset unus Ecclesie Pastor. Perinde sic argumentatur Bellarminus, ac si dicaret: Unus vir habet unam uxorem, aliud duas, aliud plures. Ergo jus conjugii non est a Deo terminatum ». Resp.: Amesius omnino puritanice et independentie philosophatur, qui merito debuisset addere. 1. Quotnam animarum congregatio præcise requiratur et sufficiat ad unam Ecclesiam constitu-

dam? quid de Apostolis dicendum, quibus erat jurisdictione pro toto mundo? anne ergo singuli rurales parochi sint independentes a quovis alio? anne aliquid ingeniosius potuerit excogitari a Lucifero ad confusionem Babyloniam introducendam? Annos candide pronuntiadum, totum orbem Christianum in tenebris ambulasse usque ad ortum Presbyteriorum et Independentium? Cum vero subdit Amesius, ex argumento Bellarmini « sequi potestatem ordinis et jurisdictionis internae non esse a Deo, quia alius in uno oppido consecrat et audit confessiones, aliud autem idem facit, huc illuc cursitando ». Resp.: De Ordine id vel stupide vel cavillatorio infuratur: de jurisdictione interna concedit ilatio: in hac autem debuisset vel umbram inconvenientie ostendere.

Quintum argumentum: Quia aliquin Papa non posset Episcoporum jurisdictionem auferre, aut mutare, si haberent eam a Deo. At certum est, eum id posse facere, et sepe fecisse, ut testatur S. Bernardus epist. 134. Amesius: « Certum igitur est, Papam efferre sese supra Deum ». Inseramus et nos. Certum ergo est Jacobum VI. magnae Britannie regem (qui idem se posse non dubitavit) extulisse se supra Deum. Et forte ob hoc dogma puritanicum extorris factus est patria sua dulcissima? ut videtur indicare in eius elogio M. Nethenus.

Sextum argumentum: Episcoporum jurisdictione nullo verbo Dei fundatur. Nihil enim adferre possunt adversari, nisi verba Christi ad Apostolos dicta; illis autem verbis datur Apostolis amplissima jurisdictione in Ecclesiis inculcat.

Notandum porro haud obliter, quod solutionem sex objectionum, quas Bellarminus cap. ult. dedit, Amesius plane dissimularit, ut et in superioribus fecit, ubi nec verbo mutati contra solutionem eorum, quibus infallibilitatem Papae arietabant adversari. Quo tacite professus est, argumenta suorum a Bellarmino valide fuisse enervata, nec habere se, quo vel ad speciem enervaret Bellarminiana responsa.